

9. *Mapa odnawialnych źródeł energii / [Zasób elektroniczny] // Droga dostępu do artykułu: <http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html>*

10. *Planowanie energetyczne na szczeblu lokalnym i regionalnym z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii / [Zasób elektroniczny] // Droga dostępu do artykułu: http://polandplan.energyprojects.net/links/powiatowa_strategia_ekoenergetyczna-wyciag.pdf*

УДК 330.341.1(477)

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В.С.Савчук

кандидат наук з державного управління
Антимонопольний комітет України

П.П. Гаврилко

кандидат економічних наук, доцент,
Ужгородський навчальний центр

Київського національного торговельно-економічного університету;

А.В. Колодійчук

Інститут регіональних досліджень НАН України

Визначено пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Наведена класифікація підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, з визначенням відповідних критеріїв.

Ключові слова: інноваційна діяльність, пріоритетні напрями, модернізація, програми розвитку, інноваційний проект, інвестиції, конкурентоспроможність.

Определены приоритетные направления инновационной деятельности в Украине. Приведена классификация предприятий, занимающихся инновационной деятельностью, с определением соответствующих критериев.

Ключевые слова: инновационная деятельность, приоритетные направления, модернизация, программы развития, инновационный проект, инвестиции, конкурентоспособность.

Priority directions of innovative activity in Ukraine are certain. Classification of enterprises which carry on innovative activity, with determination of the proper criteria, is resulted.

Keywords: innovative activity, priority directions, modernization, programs of development, innovative project, investments, competitiveness.

Постановка проблеми. Забезпечення розвитку економіки України можливе лише на основі активізування інноваційної діяльності. Під інноваціями розуміються техніко-економічні явища, які містять в собі кілька нововведень, здатних кардинально змінювати виробництво, надаючи йому більш потужного потенціалу. Інноваційна система держави є новим виміром економічних і соціальних відносин, який базується на пріоритетному розвитку знань і технологій їх використання. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні – це напрями законодавчо визначені та спрямовані на забезпечення економічних і соціальних потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах та збільшення експортного потенціалу держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних питань проблеми управління інноваційною сферою, впровадженню нових розробок присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: А. Гальчинського, В. Гейця, М. Кондратьєва, І. Лукінова, Р. Нельсона, В. Соловйова, О. Фонотова, Й. Шумпетера, Ю. Шкворця та ін.

Однак слід відзначити, що багато питань організаційного, економічного та інформаційного забезпечення ще не вирішені. В сучасних умовах особливого значення набуває вдосконалення організаційно-економічного механізму управління інноваційними процесами на основі проведення державної інноваційної політики.

Метою дослідження є визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на 2003-2013 роки визначені такі:

– модернізація електростанцій, нові та відновлювані джерела енергії, новітні ресурсозберігаючі

- технології;
- машинобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх видів економічної діяльності;
- нанотехнології, інформаційні технології, телекомунікації;
- вдосконалення хімічних технологій, розвиток біотехнологій;
- високотехнологічний розвиток сільського господарства та переробної промисловості;
- транспортні системи;
- охорона і оздоровлення людини та навколишнього середовища;
- розвиток інноваційної культури суспільства.

Пріоритетними напрямками розвитку машинобудування є наступні:

- створення системи машин і обладнання нового покоління для агропромислового комплексу, енергетики, транспорту та житлово-комунального господарства;
- збільшення обсягів випуску інноваційного обладнання для енергетичної, легкої, харчопереробної та медико-біологічної галузей;
- створення конкурентоспроможної елементної бази та комплектуючих виробів для приладобудування, засобів зв'язку і телекомунікацій, різке збільшення обсягів виробництва складної побутової техніки;
- виробництво для державного замовлення та експорту зброї та військової техніки [8].

З позиції укладання відповідних міждержавних угод потрібна підтримка держави для залучення великих інвесторів і здійснення великих інноваційних проектів.

З метою розвитку машинобудування зараз виконується більше 20 програм. Найважливішими з них є: “Програма виробництва технологічних комплексів машин та обладнання для агропромислового комплексу”, “Державна програма розвитку авіаційної промисловості”, “Програма розвитку найбільш конкурентоспроможних напрямів мікроелектроніки в Україні”, “Програма розвитку автомобілебудування” [8].

Передбачено розроблення програми розвитку машинобудування в цілому, у тому числі високотехнологічних і наукомістких підгалузей авіабудування, суднобудування, автомобілебудування, енергетичного машинобудування, оборонно-промислового комплексу, машинобудування для агропромислового комплексу, приладобудування.

У нафтогазовому комплексі можна успішно розвивати не більше 3-5 інноваційних напрямів:

- використання новітніх методів у галузі розвідування видобутку нафти і газу;
- матеріали і технології, які інтенсифікують видобуток;
- програмне і технічне забезпечення для процесів контролю і управління потоками газу і нафти.

За роки незалежності України соціально-економічні та політичні наслідки оцінюються як доленосні. Підтвердженням тому є важливі взаємозалежні стратегічні результати: вирішено головне і визначальне питання – бути чи не бути Україні суверенною і незалежною державою, сформовано фундамент ринкової економіки.

Не дивлячись на це, потрібні суттєві зміни в механізмах трансформаційних процесів, їх системне оновлення, осмислений перехід до такої моделі перетворень, де ринкові відносини поєднуються з ефективним державним регулюванням.

Основою стратегічного курсу повинна стати реалізація економічної політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі зростання економіки, утвердження України як конкурентоспроможної високотехнологічної держави. Наявний інтелектуальний та науково-технічний потенціал дає підстави на це розраховувати.

Організаційно-інституціональною формою реалізації національних конкурентних переваг повинні стати макротехнології та відповідні міжгалузеві виробничі комплекси. До 2015 р. в Україні мають бути створені реальні передумови запровадження, як мінімум, двох видів макротехнологій: “Україна – транзитна держава” та “Україна – високотехнологічна, авіакосмічна держава”.

Макротехнологія “Україна – транзитна держава” спиратиметься на геоекономічні переваги України. Зокрема, це вигідне розташування України на межі двох інтеграційних зон – європейської та євразійської і доцільність активізування співробітництва в обох напрямках.

Важливе значення повинні відігравати автомобільний, залізничний, водний, повітряний, трубопровідний, а також космічний види транспорту. Основними напрямками роботи з нарощування транзитних вантажів повинні бути створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів та інтеграція України у транспортні системи Європи, Азії та Балтійсько-Чорноморського регіону, участь у формуванні транспортно-комунікаційної мережі постачання каспійських енергоносіїв на вітчизняні та міжнародні ринки.

Макротехнологія “Україна – високотехнологічна, авіакосмічна держава” передбачає подальший розвиток повітряного та космічного транспорту України. Головна стратегічна мета високотехнологічного напрямку в довгостроковій перспективі полягає в реалізації конкурентних переваг, пов'язаних з формуванням нової структури вітчизняного експорту, у перетворенні його з сировинного в експорт продукції з високим ступенем доданої вартості.

Україна належить до восьми країн світу, що мають необхідний науково-технічний потенціал для створення найсучаснішої авіакосмічної техніки, входить до десятки найбільших суднобудівних держав світу; велику частку зайнятих у високо- і середньо технологічних галузях промисловості, співставну з країнами ЄС [7].

В умовах жорсткого дефіциту коштів необхідно вдосконалити систему формування і реалізації державних пріоритетів у сфері інноваційного розвитку. В її основу пропонується покласти принципи відповідності основних напрямів інноваційної діяльності головним проблемам і перспективам розвитку суспільства, а також забезпечити комбінований підхід до підтримки відповідних напрямів науки і техніки, для яких передбачається фінансування державою фундаментальних досліджень та створення і впровадження інновацій у сфері пріоритетних прикладних досліджень.

Перспективним вважається розвиток підгалузей, у яких Україна має значні науково-технічні досягнення – авіа- та ракетно-космічна техніка. Підтримується розвиток підгалузей, які виробляють різні транспортні засоби – від суден до автомобілів, їх формування спрямоване не тільки на самозабезпечення відповідною продукцією (трамваї, електровози, тролейбуси, міські автобуси, мікроавтобуси, пасажирські вагони тощо), але й на продаж країнам СНД та іншим споживачам.

Актуальним є вдосконалення виробництва сільськогосподарських машин для потреб АПК. Передбачається випуск нових видів техніки, передусім зернових комбайнів та ін.; поліпшення асортименту і якості продукції для галузей комплексу.

Перспективними з інших підгалузей машинобудування вважаються окремі види приладо- й верстатобудування, енергетичного та електротехнічного машинобудування, електронної промисловості, засобів зв'язку та ін.

До найбільш пріоритетних, з погляду інвестування та інновацій, слід віднести:

- літакобудування;
- ракетно-космічну підгалузь;
- суднобудування;
- виробництво окремих видів озброєння і військової техніки.

Підприємства та організації цих галузей є інноваційними лідерами України. А інвестиції на інноваційній основі стають більш перспективними, оскільки так забезпечується технологічне оновлення виробництва, підтримується і розвивається конкурентоспроможність.

Україна має визнаний високий науковий та виробничий потенціал і певний досвід світового рівня в космічній галузі. Державна підтримка цієї галузі надає можливості не тільки для вирішення низки внутрішніх економічних проблем, але й для виходу на світовий ринок зі зразками космічної техніки, які не мають аналогів у світі, для одержання прибутків від продажу продуктів та результату космічної діяльності. Це, перш за все:

- створення національної транспортної авіаційно-космічної системи «Промінь» на основі широко фюзеляжних літаків та ракет космічного застосування;
- удосконалення технологій запуску ракети-носія «Циклон», виробництва «Південного машинобудівного заводу» (м. Дніпропетровськ), на низькі орбіти.
- участь у реалізації міжнародного багатофункціонального проекту «Морський старт»;
- створення національних супутникових систем економічного, наукового та оборонного призначення.

Реалізація даних пріоритетних напрямів інноваційного розвитку повинна сприяти подоланню надвитратності, великої енерго- та матеріаломісткості вітчизняної промисловості, структурної перебудови її галузей.

В сучасних умовах в Україні доцільно було б запровадити наступну класифікацію та прийняти відповідні управлінські рішення щодо підприємств, які займаються інноваційною діяльністю:

1. Підприємства з високим ступенем інноваційної активності. Обсяг інноваційної продукції у грошовому вимірі перевищує 50% загального обсягу продукції, займаються науково-дослідною чи дослідно-конструкторською діяльністю разом з виробничою. Для цих підприємств оподатковуваний прибуток необхідно зменшувати на суму, що використовується для інноваційних потреб.

2. Підприємства з середнім ступенем інноваційної активності. Обсяг інноваційної продукції у грошовому вимірі становить до 50% загального обсягу продукції, займаються фундаментальними або прикладними дослідженнями. Податкова ставка для цих підприємств повинна бути нульовою на термін 1-5 років (в залежності від напрямів розробок, обсягів робіт).

3. Підприємства з низьким ступенем інноваційної активності, які самостійно не проводять науково-дослідні або конструкторські розробки, але займаються впровадженням інновацій досліджених, розроблених іншими установами. Такі підприємства повинні мати податок на прибуток в межах не більше 20% на всі види робіт, пов'язані з інноваційною діяльністю.

4. Підприємства інноваційно неактивні – за видом діяльності не займаються впровадженням інновацій та не можуть кваліфікуватись як інноваційні і не повинні мати будь-яких пільг, пов'язаних з інноваційною діяльністю.

Наведена класифікація підприємств за ознакою інноваційної активності надасть змогу активізувати роботу вітчизняних підприємств та сприятиме розширенню їх інноваційної діяльності та підвищенню наукомісткості виробництва.

Висновки. Таким чином, інноваційний розвиток країни неможливий без суттєвої державної підтримки. Необхідно модернізувати систему підтримки інноваційних процесів, яка має полягати в обґрунтуванні доцільності запровадження пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, державних і галузевих програм; фінансовій підтримці інноваційних проектів.

В Україні, до пріоритетних напрямів слід віднести ресурсозберігаюче устаткування та технологічні процеси для базових видів економічної діяльності; авіаційну, ракетно-космічну; техніку та технології для агропромислового комплексу; судно- та автомобілебудування, що поліпшить інноваційний стан країни.

Доцільно в Україні запровадити класифікацію підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, з визначенням відповідних критеріїв, зокрема, підприємства з високим ступенем інноваційної активності; з середнім ступенем інноваційної активності; з низьким ступенем інноваційної активності; інноваційно неактивні. Подана класифікація підприємств дасть змогу активізувати роботу вітчизняних підприємств та сприятиме розширенню їх інноваційної діяльності та підвищенню наукомісткості виробництва.

Література

1. Гесць В.М. *Інноваційні перспективи України* / В.М. Гесць, В.П. Семиноженко – Х.: Константа, 2006. – 272 с.
2. Ільєнкова С.Д. *Інноваційний менеджмент : підручник* / С.Д. Ільєнкова. – М.: Юніті. -2001 р.-с. 374.
3. Коваленко А.О. *Інноваційна діяльність у промисловості України* / А.О. Коваленко //Економіка промисловості України. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – С. 42-50.
4. *Управління інвестиціями на підприємстві : підручник* Г.В. / Козаченко та ін. – К.: Лібра, 2004. – 368 с.
5. Морозов Ю.П. *Інновационный менеджмент* / Ю.П. Морозов, А.И. Гаврилов, А.Г. Городнов. – [2-е изд.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 471 с.
6. Онишко С.В. *Реалізація властивостей системи інноваційного розвитку* / С.В. Онишко // *Фінанси України*. – 2004. – № 3. – С. 113-117.
7. *Постанова Верховної Ради України "Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації" від 27 червня 2007 р. №1244-V* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
8. *Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки" від 28 липня 2003 р. №1174* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.